

УДК 343.12:343.985(477)

Сергій Анатолійович САЛТОВЕЦЬ,

кандидат юридичних наук,

начальник управління боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми,

Головного управління Національної поліції в Харківській області

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Загальновідомо, що організувати операцію – це значить певним чином вибрати деякі елементи або параметри, від яких залежить успіх.

Такими елементами поліцейської операції оперативних підрозділів можуть бути існуючі конструктивні параметри, які застосовуються в операції, оперативно-технічні засоби, тактичні прийоми застосування сил та засобів в ОРД, які обумовлюють вибір найбільш ефективного прийому реалізації в оперативно-розшуковій ситуації, яка склалася.

Наприклад, застосування аудіо-, відеотехніки при документуванні (реалізації) злочинних дій осіб, які перебувають в розробці; з іншого боку цими елементами можуть бути способи здійснення поліцейських операцій, як то оперативне впровадження додаткового оперативного джерела (конфідента) у злочинне середовище на відповідному етапі оперативної розробки. Загалом завдання організації поліцейської операції оперативного підрозділу можна умовно розподілити на: оперативно-технічні – вибір раціональних конструктивних параметрів оперативно-технічних засобів та тактичні – вибір раціональних способів, прийомів застосування сил та засобів у ході операції [1, с. 77].

Кожна реальна операція пов'язана численними зв'язками з рядом факторів та умов, серед яких одні є важливими, а інші – побічними, другорядними [2, с. 56].

Безумовно, повне врахування всіх факторів неможливе, але головним завданням все ж таки є встановлення залежності кінцевого результату від найважливіших, вирішальних факторів. Разом із тим, не слід вважати, що всі випадкові фактори – другорядні. Навпаки, часто вони відіграють помітну роль у ході операції, тобто їх аналіз та врахування є обов'язковою справою.

Розглядаючи різноманітні операції з точки зору їх цільової спрямованості, можна виділити два кінцеві випадки.

Випадок перший: операція виконується з метою досягнення певного результату. Цей результат може бути досягнутий або ні, та ніякі проміжні результати не розглядаються. Тобто успіх оцінюється за схемою «так – ні» (все або нічого).

Випадок другий: завданням операції є не досягнення певного (кінцевого) результату, а тільки виконання декількох завдань, позбавивши таким чином різних можливостей противника, послабивши його (наприклад, оперативно-профілактичні операції з відпрацювання інфраструктури злочинності); схема – «чим більше, тим краще». Безумовно, оцінка ефективності операції залежить і від умов її здійснення, всього їх діапазону. Нарешті, саме для побудови схеми (моделі) операції необхідно встановити умови, тому вони (умови) повинні бути типовими [3]. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**]

До визначальних ознак щодо поліцейських операцій оперативних підрозділів слід зарахувати наступні.

По-перше, це наявність єдиної мети, тобто в кожній операції здійснюється низка різних за характером та спрямованістю заходів (дій), за результатом яких вона (мета) досягається, тобто це кінцевий результат дій, який досягається операцією. Головною метою поліцейських операцій оперативних підрозділів в концентрованому вигляді може бути:

- викриття кримінальних фактів та причетних до них осіб;
- розкриття конкретних злочинів та розшук (затримання) злочинців;
- отримання інформації, яка становить оперативний інтерес;
- проведення в повному обсязі заходів щодо документування (реалізації) матеріалів щодо осіб, які розробляються за оперативно-розшуковими справами або в рамках кримінального провадження за тяжкими (особливо тяжкими) злочинами;
- створення умов (штучної ОРС), які б змінили психологію поведінки розроблюваних осіб у потрібному для ініціатора розробки напрямі;

– створення в злочинній групі (організації) обстановки недовіри, підозри, протидії між її учасниками;

– викриття причин та умов здійснення злочинів [4, с. 285].

По-друге, задум операції, який є основою для рішення щодо дій сил. Він повинен збігатися з головною метою. За змістом у ньому визначаються: умови, які склалися (конкретна ОРС), тобто проблема (завдання), що підлягає вирішенню; шляхи її вирішення; склад головних та допоміжних сил і засобів; порядок дій (тактика) та управління; форми контролю за ситуацією.

По-третє, будь-яка операція повинна відбуватись за визначеним часом та місцем [5, с. 51].

На відміну від інших видів операцій НП, в поліцейських операціях оперативного підрозділу задіюються спеціальні сили і засоби ОРД, їх організація і проведення відбуваються в умовах таємності (неочевидності).

Таким чином, проаналізувавши доробки учених щодо організації і тактики проведення спеціальних операцій із затримання осіб, які вчинили злочини і становлять суспільну небезпеку, а також виходячи із визначень, передбачених діючою Інструкцією [6], ми пропонуємо виділити у системі поліцейських операцій поліцейську операцію оперативного підрозділу, яку можливо визначити як вид складної форми оперативно-розшукового діяння, вищий організаційний елемент ОРД, – систему погоджених та взаємопов'язаних за метою, часом, місцем оперативно-розшукових заходів та оперативно-розшукових дій, які здійснюються за загальним планом, з єдиного центру, та спрямованих на досягнення мети та виконання завдань ОРД, які передбачені законодавством.

Отже, слід зазначити, що успішна реалізація операцій щодо захоплення осіб, які вчинили захоплення заручників в оперативно-розшуковій, слідчій та судовій діяльності, обов'язково передбачає їх організацію і планування. Це зумовлено, передусім, природою цих засобів, ефективність проведення яких априорі передбачає здійснення комплексу різних за характером дій і заходів, що, у свою чергу, визначає необхідність застосування організаційно-управлінських підходів з метою визначення оптимальної послідовності, своєчасності й узгодженості проведення окремих компонентів операцій щодо захоплення осіб, які вчинили захоплення заручників. Саме така множинність і різноплановість дій і виконавців розглянутих тактичних засобів, складність їх підготовки й забезпечення пояснюють потребу дослідження не лише їх теоретичних засад, розроблення поліцейських операцій щодо захоплення осіб, які вчинили захоплення заручників, а й дослідження питання їх організації і планування.

Організація проведення оперативними підрозділами НП поліцейських операцій щодо захоплення осіб, які вчинили захоплення заручників, являє собою комплекс розвідувально-пошукових прийомів, що передбачає використання для захоплення та ізоляції природно сформованих сприятливих умов або оперативних комбінацій.

Список бібліографічних посилань

1. Ольшевский А. В. Задержание подозреваемого как мера уголовно-процессуального принуждения : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М., 2006. С. 16.

2. Павлов А. В. Задержание обвиняемого, находящегося в розыске : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Омск, 2009. 223 с.

3. Бандурка О. М., Кузніченко С. О. Організація діяльності ОВС в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2000. С. 116.

4. Система методів ОРД : монографія / під. ред. О. Ф. Долженкова. Одеса : ОЮІ ХНУВС, 2006. 260 с.

5. Саакян М. Б. Дослідження операцій як складова науково-методичного забезпечення практики операцій органів внутрішніх справ. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2008. № 1. С. 50–53.

6. Про затвердження Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій з розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння : наказ МВС України від 09.10.2017 № 841 ДСК.

Одержано 31.10.2018